

jaarverslag 2015

Inhoud

Woord vooraf	3
1. Historische groei en wettelijk kader	4
2. Samenstelling	5
3. Missie	6
4. Nationaal Opleidingscentrum	7
4.1. Arbeidsongevallen tijdens verplaatsingen op de openbare weg	8
4.2. Preventief alcohol – en drugbeleid op het werk! Wat brengt het op?	10
4.3. Van risicoanalyse tot psychosociaal welzijnsbeleid: tools en implementatie	12
5. Studiedagen	14
5.1. Nieuwe wetgeving	14
5.2. Interactieve sessie “Signalisatie en Welzijn op het Werk bij groenarbeid”	14
5.3. Flexdesk: wetgeving en praktijk	15
5.4. Infosessie “De Flexaminator”	16
6. Interprovinciaal congres Welzijn op het Werk 54ste ICWW – Preventie in kleine ondernemingen: succesverhaal of (nog) niet?	18 18
7. Welzijn op het werk in de bouwnijverheid - Bezoekgroep in de bouwnijverheid Beter arbeidsomstandigheden geven ook een beter rendement	20 20
8. SIGNA <i>wel</i> : Welzijn op het Werk bij wegenwerken - en werfsignalisatie Tweejaarlijkse vak- en infobeurs signalisatie en Welzijn op het Werk bij wegen- en aanverwante werken Bezoekgroep signalisatie Doordachte werfsignalisatie: meer veiligheid voor werknemer en weggebruiker!	22 23 24
9. Tentoonstellingsstand	31
10. Brochures	
1. Nationaal Opleidingscentrum	32
2. Signaleren van werken en verkeersbelemmeringen	32
3. Bouwkundige richtlijnen bij het ontwerpen van een brandveilig gebouw	33
11. Overzicht van de activiteiten 2015	34

Woord vooraf

Dit jaaroverzicht blikt terug op 2015. Het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg (PVL)/ het Provinciaal Comité Limburg voor de Bevordering van de Arbeid (PCLBA) werkte geëngageerd aan tal van studiedagen en seminaries in verband met de uitvoering van de wet Welzijn op het Werk.

In 2015 werd een relevant aanbod aan studie- en opleidingsmomenten georganiseerd. Traditioneel vonden ook onze bezoeken aan werven bouw en signalisatie plaats. We overschreden inmiddels ook de kaap van 1800 geabonneerden voor het naslagwerk “Signaleren van werken en verkeersbelemmeringen”, een uitgave van het PVL/PCLBA in samenwerking met het Agentschap Wegen en Verkeer van de Vlaamse Overheid.

Wat biedt 2016?

FOD WASO nam de beleidsbeslissing om de 3-daagse seminaries, georganiseerd door het Nationaal Opleidingscentrum, voortaan om te bouwen naar studiedagen met een maximumduur van één dag. Men wenst immers in te spelen op recente tendensen die vragen naar korte, krachtige studie- en opleidingsmomenten.

Onder invloed van de basisprincipes achter de wet Welzijn op het Werk, de bepalingen in de Codex en de ontwikkelingen binnen organisaties, is de functie-inhoud van de preventieadviseur sterk geëvolueerd. De taken zijn zeer uiteenlopend en vereisen een breed kennispalet en dito vaardigheden. Belangrijk is ook dat de preventieadviseur proactief kan optreden.

Net zoals in het verleden wenst het provinciebestuur in samenwerking met de FOD WASO, Afdeling Humanisering van de Arbeid, duurzame en voor de sector relevante opleidings- en trainingsmomenten te organiseren. Meer dan ooit zal ingezet worden op het efficiënter maken van structuren en het afsluiten van (blijvende) partnerschappen. Welzijn op het Werk anno 2016 is immers een inclusief gebeuren. Meer dan ooit is samenwerking tussen de actoren uit diverse sectoren en beleidsniveaus aan de orde. De preventieadviseur speelt hierin een belangrijke rol, zeker in het vroegtijdig detecteren en voorkomen van onveiligheid.

Ludwig Vandenhove
gedeputeerde van veiligheid
afgevaardigd voorzitter

Herman Reynders
gouverneur
voorzitter

1. Historische groei en wettelijk kader

Bij KB van 16 februari 1970 werden er in elke provincie Provinciale Comit es voor de Bevordering van de Arbeid (PCBA) opgericht. Hoofdoopdracht is de bevordering van het Welzijn op het Werk door voorlichting en vorming te verstrekken. Het comité verspreidt zowel theoretische als praktische kennis om zo de arbeidsomstandigheden in de Limburgse bedrijven te verbeteren. De samenstelling van elk PCBA is vastgelegd bij KB van 16 februari 1970.

In Limburg werd het Provinciaal Comité voor de Bevordering van de Arbeid (PCBA) aangevuld met deskundigen aangesteld door de deputatie, van instanties die actief zijn op vlak van:

- ✓ welzijn op het werk
- ✓ verkeersveiligheid
- ✓ brandpreventie
- ✓ verzekeringen.

Deze beleidsoptie werd reeds genomen in de oprichtingsfase van het Veiligheidscomité in Limburg (opgericht in 1947) dus vooraleer het KB van 16 februari 1970 het wettelijk kader vastlegde.

Bovendien coördineert en organiseert het secretariaat van het Veiligheidscomité de activiteiten van het Nationaal Opleidingscentrum (onafgebroken sinds de stichting in 1969).

Voor de provincie Limburg hanteert men de benaming Provinciaal Veiligheidscomité Limburg waarmee bedoeld wordt:

- ✓ het Provinciaal Comité Limburg voor de Bevordering van de Arbeid (zoals wettelijk voorgeschreven),

- ✓ deskundigen aangesteld door de deputatie in de domeinen welzijn op het werk, verkeersveiligheid, brandpreventie, verzekeringen,
- ✓ de organisatie en coördinatie van de activiteiten van het Nationaal Opleidingscentrum (NOC).

Het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg (PVL) – Provinciaal Comité Limburg voor de Bevordering van de Arbeid (PCBA) werkt rond veiligheid en Welzijn op het Werk en ondersteunt relevante diensten en organisaties. De initiatieven van het PVL hebben als doel het aantal arbeidsongevallen en de ernst ervan gevoelig te verminderen. Dat gebeurt o.a. door het organiseren van studiedagen, seminaries en campagnes voor preventieadviseurs en leidinggevenden, zowel in het kader van Europees georganiseerde thema's als thema's die worden bepaald in samenspraak met andere organisaties.

Strategische doelstelling

Bijdragen aan de veiligheid in Limburg door het nemen van initiatieven inzake veiligheid en/of Welzijn op het Werk en inzake veiligheid in de privé-sfeer en door ondersteuning van relevante diensten of organisaties.

2. Samenstelling

Het Provinciaal Comité Limburg voor de Bevordering van de Arbeid is paritair samengesteld uit vertegenwoordigers van de representatieve werkgevers- en werknemersorganisaties. Daarnaast zetelen er afgevaardigden van de onderwijsnetten, deskundigen en ambtenaren van de Federale Overheidsdienst – Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

Voorzitter

Herman Reynders, *gouverneur*

Afgevaardigd voorzitter

Ludwig Vandenhove, *gedeputeerde*

Leden

vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties

Johan Schildermans, Hasselt (VKW)

Wouter Vandessel, Houthalen-Helchteren (VOKA)

Davy Maesen, Hasselt (UNIZO)

vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties

Carole Dreesen (ACLVB)

Els Kerkhofs (ACV)

Jan Staal (ABVV)

vertegenwoordigers van de Algemene Directie Toezicht Welzijn op het Werk

Pieter De Munck, *adviseur-generaal*

Margriet Beernaerts, *attaché, arbeidsgeneesheer-inspecteur*

vertegenwoordigers van het onderwijs

Martin Vanlook (*gemeenschapsonderwijs*)

Godfried Corstjens (*vrij onderwijs*)

Roger Conings (*provinciaal onderwijs*)

Het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg is samengesteld uit de leden van het Provinciaal Comité Limburg voor de Bevordering van de Arbeid aangevuld met volgende deskundigen:

Deskundigen

vertegenwoordiger Prebes

Dominic Hermans, *bestuurder-voorzitter Prebes Limburg – diensthoofd Dienst Preventie en Milieu, Ziekenhuis Oost-Limburg*

een vertegenwoordiger van het verzekeringswezen

afgevaardigde, preventieadviseur van de Federale Verzekering

een vertegenwoordiger van de federale politie

Stefan Tuerlinckx, *commissaris, diensthoofd Wegpolitie Limburg*

een vertegenwoordiger van de lokale politiediensten
vacature

een vertegenwoordiger van de Limburgse brandweerdiensten

vacature

vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid, Agentschap Wegen en Verkeer, Afdeling Wegen en Verkeer Limburg

Claudia Juveyns, *adjunct van de directeur*

Bart Debaye, *hoofddeskundige*

een vertegenwoordiger van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur, Dienst Gezondheidsinspectie

Annemie Forier, *geneesheer, gezondheidsinspecteur*

een vertegenwoordiger van het Nationaal Actiecomité voor Veiligheid en Hygiëne in het Bouwbedrijf

Carl Heyrman, *directeur-generaal*

een vertegenwoordiger van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Leefmilieu en Infrastructuur, Administratie Milieu- Natuur- Land- en Waterbeheer (AMINAL)

Koen Hindrix, *adviesverlener*

preventieadviseurs uit de grootste Limburgse economische sectoren

Guido Vanhove, *preventieadviseur groep H. Essers*

Jef Peuters, *QESH-manager, QA-manger, preventieadviseur*

TIGRO Industries NV, *voorzitter Prebes*

Koen Gielen, *preventieadviseur Aperam Genk*

experts

André Trouwen, *preventieadviseur*

Eddy Eyckmans, *Group Health & Safety, manager Borealis*

Polymers NV, *bestuurder, lid dagelijks bestuur Prebes*

secretariaat

Liliane Dolezal, *secretaris*

Greet Caubergs, *adjunct-secretaris*

medewerkers Provinciaal Veiligheidscomité Limburg

Michel Carlier, *arrondissementscommissaris*

Greet Caubergs, *adjunct-secretaris*

Cecile Claes, *assistent*

Filip Dewil, *diensthoofd wnd.*

Liliane Dolezal, *secretaris*

3. Missie

Het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg (PVL) – Provinciaal Comité Limburg voor de Bevordering van de Arbeid (PCLBA) neemt initiatieven op vlak van

- ✓ bevordering van het Welzijn op het Werk
- ✓ promotie van veiligheid en gezondheid in de privé-sfeer

door

- ✓ sensibiliseringsacties
- ✓ coördinatie en organisatie van plaatsbezoeken, tentoonstellingen en beurzen
- ✓ organiseren van opleidingen

in overleg met diverse partners actief op vlak van (arbeids)veiligheid

- ✓ Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO - Algemene Directie Humanisering van de Arbeid – Directie Toezicht Welzijn op het Werk)
- ✓ werkgeversorganisaties
- ✓ werknemersorganisaties
- ✓ beroepsfederaties
- ✓ preventieadviseurs van diverse onderwijsnetten
- ✓ preventieadviseurs uit openbare diensten
- ✓ preventieadviseurs uit de bedrijfswereld
- ✓ inspectiediensten
- ✓ Prebes
- ✓ Prevent
- ✓ lokale en federale politie
- ✓ brandweerdiensten
- ✓ Agentschap Wegen en Verkeer van de Vlaamse overheid (AWV)
- ✓ Nationaal Actiecomité voor Veiligheid en Hygiëne in het Bouwbedrijf (navb-cnac Constructiv)
- ✓ Agentschap Volksgezondheid van de Vlaamse overheid
- ✓ Dienst Milieuvergunningen van de Vlaamse overheid
- ✓ ...

ten behoeve van

- ✓ de openbare sector
- ✓ de privésector
- ✓ de onderwijsnetten.

4. Nationaal Opleidingscentrum

Organisatie

Het Nationaal Opleidingscentrum is een samenwerkingsverband tussen de diverse Provinciale Comit es voor de Bevordering van de Arbeid onder de auspici en van de Algemene Directie Humanisering van de Arbeid van de FOD WASO. Het Nationaal Opleidingscentrum heeft geen juridische structuur, maar is een feitelijke vereniging.

Bedoeling is om, op jaarbasis, 3 residentiële seminars rond de Welzijnswet te organiseren. Het aantal deelnemers per seminarie wordt in principe beperkt tot 25 (om het interactief karakter te waarborgen), met uitzondering van de seminars voor het onderwijs. Voor Vlaanderen neemt het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg de organisatie van deze seminars op zich en dit onafgebroken sinds de oprichting in 1969. Tevens worden er twee gedecentraliseerde activiteiten georganiseerd.

Methodologie

De thema's die in de seminars worden behandeld, worden gekozen in overleg met de diverse Provinciale Comit es voor de Bevordering van de Arbeid en de Algemene Directie Humanisering van de Arbeid van FOD WASO, op basis van hun actualiteitswaarde en de specifieke noden op de werkvloer.

De sprekers worden gezocht met het oog op hun kennis en ervaring op het terrein die een meerwaarde is voor de deelnemers. Vanzelfsprekend blijft het hier niet bij theoretische inzichten, modellen en kaders, maar de deelnemers wisselen praktijkervaringen uit.

Om het interactief karakter te waarborgen wordt uitgegaan van het verwachtingspatroon en de specifieke ervaringen van de deelnemers. Deze worden als leidraad gebruikt om de discussie op gang te trekken op het einde van de module.

Om ook beleidsvoorbereidend te werken worden de resultaten en discussies van de seminars teruggekoppeld naar FOD WASO. De conclusies van de seminars dragen op deze wijze dan ook effectief hun steentje bij aan het verder afwerken en verfijnen van de wetgeving Welzijn op het Werk.

Erkenning

Het bijwonen van deze seminars door preventieadviseurs kan beschouwd worden als bijscholing in het kader van art. 23 van het KB van 27 maart 1998 betreffende de interne dienst.

Het bijwonen van deze seminars door vertrouwenspersonen wordt beschouwd als verplichte jaarlijkse intervisie in het kader van het KB van 10 april 2014 betreffende de psychosociale risico's op het werk en bijlage 1 B.

In 2015 werden 3 seminars georganiseerd:

- ✓ Arbeidsongevallen tijdens verplaatsingen op de openbare weg.
- ✓ Preventief alcohol – en drugbeleid op het werk! Wat brengt het op?
- ✓ Van risicoanalyse tot psychosociaal welzijnsbeleid: tools en implementatie.

Algemene leiding:

André Trouwen, preventieadviseur

4.1. Arbeidsongevallen tijdens verplaatsingen op de openbare weg

Dagelijks gebeuren er vele arbeidsongevallen. Een niet te onderschatten deel van deze arbeidsongevallen gebeurt buiten de onderneming tijdens verplaatsingen voor het werk. Naast de ongevallen die ook binnen de onderneming kunnen gebeuren zoals struikelen, vallen, ... nemen de ongevallen met een vervoermiddel een zeer belangrijke plaats in. Niet alleen het wegvervoer met vrachtwagens en lichte bestelwagens maar ook het contingent bedrijfsvoertuigen nemen jaar na jaar toe op onze wegen. Bij een derde van de dodelijke ongevallen tijdens de werkuren is een gemotoriseerd voertuig betrokken.

Arbeidsongevallen tijdens de dienstverplaatsingen vormen dus een groot risico voor heel wat werknemers. Voor bedrijven hebben deze ongevallen grote gevolgen. Denken we maar aan de financiële en economische gevolgen zoals het verlies van werknemer en materieel, productieverlies, schade-claims, verzekeringspremies, rendementsverliezen, ... Maar de schade zal zich niet beperken tot de werkgever. De werknemer kan zowel fysieke als psychologische schade oplopen en tot slot zal de hele samenleving schade oplopen door kosten van de ongevallen en de verliezen door o.a. verkeersfiles.

Dat dit opdrachtgerelateerd risico zich nu eenmaal buiten de bedrijfsmuren situeert en daarom niet beheerst zou kunnen worden vanuit het bedrijf, gaat niet helemaal op. De redenen waarom de mensen zich verplaatsen, het tijdstip waarop ze dit doen en het vervoermiddel dat ze daarvoor kiezen, hangen nauw samen met hun job. Er zijn dus parameters waarop een bedrijf kan inspelen om de verplaatsingen veiliger te maken. Een deel van deze ongevallen kunnen vermeden worden indien vooraf de juiste maatregelen worden genomen en er voldoende aandacht is voor veiligheid: sensibiliseringsacties, opleiding en vorming, gedragsbeïnvloeding, audits met analyses over rijgedrag, bedrijfsvervoerplannen, ...

Het is echter wel zo dat deze arbeidsongevallen geen zaak van het bedrijf alleen zijn. De samenleving en de overheid spelen een belangrijke rol. Het vergt een gezamenlijke en geïntegreerde aanpak om tot duurzame resultaten te komen.

Uit het voorgaande blijkt dat er redenen te over zijn voor het NOC om dit seminarie over preventie van ongevallen tijdens de dienstverplaatsingen te organiseren. De deelnemers vernemen meer over het beleid ter zake dat door de overheden wordt gevoerd en over maatregelen die u als bedrijfsvoerder kunt nemen om het aantal arbeidsongevallen terug te dringen. U kunt kennismaken met enkele goede voorbeelden die leiden tot veilige verplaatsingen.

Het seminarie is gericht naar preventieadviseurs, fleetmanagers, beheerders logistiek, vertegenwoordigers van leasingmaatschappijen en andere bedrijven en instellingen die met deze problematiek te maken hebben.

27, 28 en 29 april

Doelgroepen:
Preventieadviseurs, fleetmanagers,
beheerders logistiek,
vertegenwoordigers van
leasingmaatschappijen en andere
bedrijven en instellingen die met deze
problematiek te maken hebben.

Deelnemers: 13

PROGRAMMA

27 april

Impact van arbeidsongevallen in het verkeer

Dorien Steegmans, medewerker Road Safety@Work, Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

Wat is een arbeidsongeval?

- Wat is een arbeidsongeval in het verkeer?
- Toelichting bij de wet voor arbeidsongevallen

Kathleen Delcroix, sociaal inspecteur, Dienst Controle en Preventie, Fonds voor Arbeidsongevallen

De arbeidsongevallen in de praktijk

- Hoe worden arbeidsongevallen beheerd?
- Wat zijn de bijzondere aspecten van het beheer van arbeidsongevallen in het verkeer? (o.a. invloed van de aansprakelijkheidsregeling)
- Minder arbeidsongevallen in het verkeer, een gemeenschappelijk belang van verzekerde en verzekeraar

Geert Vandenwijngaert, bijzonder adviseur Ethias

Rol van de hiërarchische lijn en de interne preventieadviseur binnen het aankoopbeleid

Jean-Pierre Stouten, preventieadviseur, Ethias Preventie

Vervolg wettelijk kader

28 april

Van audit tot preventieplan, een pragmatische aanpak

Jan De Strooper, ingenieur, gedelegeerd bestuurder DriVOlution
Rein Casters, bedrijfspsychologe, gedelegeerd bestuurder DriVOlution

Safetybeleid bpost

Jan Matthys, director prevention & health

Praktijkvoorbeeld project voorrangsvoertuigen

- Professionele of occasionele vrachtwagenchauffeur?
- Opleidingstrajecten
- Motivatie
- Analyse op basis van de "Foutenboom" D2 cases
- Wat leren we hieruit?
*Bewustwording & sensibilisering werkgever/chauffeur
*Rijvaardigheid (inzicht- en competentieverwerving gedragsverandering)
*Collectief proces

Luc Delombaerde, hoofddeskundige opleidingscentrum voor de brandweer PIVO

Praktijkvoorbeeld van een doorgedreven preventiebeleid voor het wagenpark Real Dolmen

Pierre Amijs, Fleet manager

Rijstijlmonitoring: de toekomst is er vandaag ... jouw rijstijl is zichtbaar en meetbaar

Jan De Strooper, ingenieur, gedelegeerd bestuurder DriVOlution

29 april

ISO 39001, de norm voor verkeersveiligheid. Integratie van de norm in het verkeersveiligheidsbeleid van een onderneming.

Guido Vanhove, hoofd IDPBW, H. Essers

Wat kan het BIVV voor uw organisatie betekenen?

Dorien Steegmans, medewerker Road Safety@Work, Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid

Wat kan de VSV (Vlaamse Stichting Verkeerskunde) voor u betekenen?

Kirsten De Mulder, stafmedewerker, Cluster Vorming Professionals

Preventiebeleid verkeer bij bedrijven

Pieter Sergooris, stafmedewerker re-integratie, Rondpunt vzw

Eindevaluatie

André Trouwen, preventieadviseur/begeleider

4.2. Preventief alcohol – en drugbeleid op het werk! Wat brengt het op?

Het gebruik van alcohol is sterk ingeburgerd en sociaal aanvaard in onze samenleving. Voor een aantal personen leidt het gebruik van alcohol echter tot problemen op het werk. Bovendien geven bedrijven aan op het werk meer geconfronteerd te worden met de gevolgen van illegaal druggebruik. Ook is er een toename van het gebruik van medicatie, vooral slaap- en kalmeermiddelen. Dit is zeker niet vreemd aan de toename van stress op het werk. De meest gebruikte drugs bij jongeren zijn cannabis, XTC en ook cocaïne is geen zeldzaamheid meer.

Overmatig alcohol- of druggebruik kan niet enkel moeilijkheden veroorzaken in de privésfeer, maar kan ook in de werksituatie voor problemen zorgen. De werkgever en zijn hiërarchische lijn hebben de taak om te waken dat het werk in behoorlijke omstandigheden wordt verricht met betrekking tot de veiligheid en gezondheid van de werknemer. Wanneer alcohol of drugs genuttigd worden op het werk of wanneer de effecten ervan doorwerken op de werkvloer kunnen de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op de werkvloer in het gedrang komen.

In 2009 werd de cao 100 van kracht. Met deze cao wil men de bedrijven aanzetten om een preventief alcohol- en drugsbeleid te voeren in het kader van het algemeen welzijnsbeleid.

Cao 100 inspireert daarnaast ook heel wat publieke organisaties om dergelijk beleid uit te werken. De Cao geeft aan om in verschillende fases te werk te gaan. De eerste fase verplicht de werkgever een beleids- of intentieverklaring op te nemen in het arbeidsreglement.

In de tweede, niet-verplichte, fase wordt het beleid uitgewerkt en vastgelegd in concrete initiatieven. Een degelijk alcohol- en drugbeleid bevat vier krachtlijnen:

- ✓ voorlichting en vorming
- ✓ concrete regels met betrekking tot de beschikbaarheid en het gebruik van alcohol en drugs op de werkvloer
- ✓ procedures die men dient te volgen bij acuut en chronisch alcohol- en drugmisbruik
- ✓ hulpverlening

Iedere werkgever werkt een preventief beleid uit. Dit beleid houdt rekening met de grootte van het bedrijf, de activiteit van het bedrijf en de specifieke risico's die bepaalde werknemers lopen (bv. veiligheidsfuncties, functies met verhoogde waakzaamheid ...)

Bovendien is het beleid van toepassing op alle werknemers van het bedrijf.

Dit seminarie wil naast het schetsen van de problematiek en het juridisch kader helpen om een beleid op maat van uw onderneming uit te werken.

14 en 15 september

Doelgroepen:
Preventieadviseurs,
arbeidsgeneesheren, psychologen,
vertrouwenspersonen, HR-managers,
logistiek en anderen die met deze
problematiek te maken hebben.

Deelnemers: 21

PROGRAMMA

14 september

Belang van een preventief alcohol- en drugbeleid op het werk

Marie-Claire Lambrechts, coördinator arbeid VDA en wetenschappelijk medewerker KU
Leuven, Centrum Omgeving en Gezondheid

Wetgeving – wat kan en wat niet?

Karel Van Damme, adviseur-generaal FOD WASO

Wat is men tegengekomen in de rechtspraak?

Wilfried Rauws, hoogleraar arbeidsrecht, VUB

Ervaringen & visie betreffende het beleid in de onderneming

Een vakbondsafgevaardigde

15 september

Waar kan je terecht?

Karin Borkelmans, preventiewerker CAD

Een ervaringsdeskundige over re-integratie

Praktijkvoorbeelden

Rol van de preventie-adviseur-arbeidsgeneesheer in het drug- en alcoholbeleid

Johan Cardinaels, arbeidsgeneesheer, CLB Externe preventie

Leidraad in het opstellen van een goed alcohol-, drugs- en medicatiebeleid (tool)

Bernadette Claes, preventieadviseur psychosociale aspecten, CLB Externe preventie

Economische belangen / kostprijsbeleid

Eva Vandervelden, adviseur Sociale Zaken Unizo

Praktijkvoorbeeld groot bedrijf

Werken met derden – contractors

Tools – aanstijlijsten

Omgaan met buitenlandse werknemers

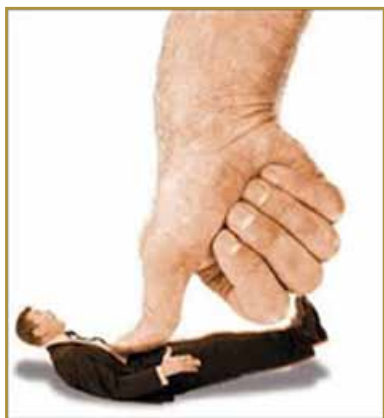
HR-manager

Praktijkoefening: eigen ervaring in praktijk

o.l.v. Margriet Beenaerts, FOD-WASO Toezicht Welzijn op het Werk

Eindevaluatie

4.3. Van risicoanalyse tot psychosociaal welzijnsbeleid: tools en implementatie

Het KB van 10 april 2014 betreffende de preventie van de psychosociale risico's op het werk bevat bepalingen die o.m. betrekking hebben op de risicoanalyse, de preventiemaatregelen en de procedures waarvan de werknemers gebruik kunnen maken. De psychosociale risico's zijn complex omdat de oorzaken ervan multifactorieel zijn en de gevaren zich voordoen op meerdere niveaus.

7, 8 en 9 december

Doelgroepen:
Preventieadviseurs alle disciplines,
HR-managers, vertrouwenspersonen,
sociale partners, inspectiediensten,
externe diensten.

Deelnemers: 24

In de vernieuwde wetgeving krijgt de risicoanalyse van de arbeidssituatie op het vlak van psychosociale risico's duidelijk een prominente plaats en is de werkgever ertoe gehouden jaarlijks deze risico's te evalueren.

De collectieve preventiemaatregelen die voortvloeien uit de risicoanalyse, een formeel verzoek psychosociale interventie, een arbeidsongevallenonderzoek en de jaarlijkse evaluatie moeten opgenomen worden in het jaaractieplan en het globaal preventieplan van elke onderneming.

Dit driedaags seminarie wil ingaan op de nieuwe accenten in de wetgeving voor het uitvoeren van een risicoanalyse psychosociale aspecten.

Wanneer wordt welke tool best ingezet? Welke zijn de randvoorwaarden voor een succesvolle risicoanalyse? Kan een eerste screening vooraf al nuttige informatie geven voor de te nemen acties?

Welke preventieve maatregelen kunnen volgen uit een risicoanalyse en hoe kan je deze opvolgen in de organisatie?

Naast de tools voor een eerste screening vooraleer een risicoanalyse uit te voeren, wordt stilgestaan bij verschillende kwalitatieve methoden om een risicoanalyse van de arbeidssituatie uit te voeren.

Aan de hand van een concrete getuigenis van een organisatie krijgen de deelnemers zicht op hoe een risicoanalyse binnen de organisatie vorm krijgt en welke acties daarop kunnen volgen.

Het psychosociaal welzijnsbeleid gebaseerd op het actieplan en ondersteund door een goed HR-beleid, draagt bij tot de preventie van elke partij op de werkvloer.

Aansluitend op de voorstelling van de verschillende tools voor risicoanalyse wordt aan de deelnemers voldoende ruimte geboden voor onderlinge reflectie en ervaringsuitwisseling.

PROGRAMMA

7 december

Wettelijke bepalingen betreffende de risicoanalyse psychosociale aspecten vanuit het KB van 10 april 2014 betreffende de preventie van psychosociale risico's op het werk.

*Maddy Van Temsche, sociaal inspecteur
Toezicht Welzijn op het Werk*

Psychosociale risico's op het werk : voorstelling van tools en websites van de FOD WASO.

Greet Van Meulder, attaché, afdeling van de promotie van het Welzijn op het Werk, FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO)

Psychosociale risico's opsporen met de knipperlichtentool

Hanno van Eldik, preventieadviseur psychosociale aspecten, Premed

Psychosociale risico's opsporen met de knipperlichtentool (praktijk)

Hanno van Eldik, preventieadviseur psychosociale aspecten, Premed

8 december

Tools voor een kwalitatieve risicoanalyse aangepast aan cultuur en noden van de organisatie.

Aandachtspunten en randvoorwaarden voor het succesvol uitvoeren van een risicoanalyse.

Peter Decavele, senior preventieadviseur psychosociale aspecten, IDEWE EDPBW

Psychosociaal welzijnsbeleid binnen bpost

Jan Matthys, director prevention & health en

An Van Beek, nationaal preventieadviseur psychosociale aspecten, bpost

Van risicoanalyse naar actie ...

Hoe kan je ervoor zorgen dat de output van een risicoanalyse psychosociale aspecten daadwerkelijk resulteert in zinvolle acties ter voorkoming van psychosociale risico's.

Heidi Henkens, preventieadviseur psychosociale aspecten, teamleader psychosociale afdeling, Mensura EDPBW

Van risiconalyse naar actie ...

Hoe kan je ervoor zorgen dat de output van een risicoanalyse psychosociale aspecten daadwerkelijk resulteert in zinvolle acties ter voorkoming van psychosociale risico's (praktijk)

Heidi Henkens, preventieadviseur psychosociale aspecten, teamlaeder psychosociale afdeling, Mensura EDPBW

9 december

Hoe een psychosociaal welzijnsbeleid vorm geven om psychosociale risico's te voorkomen?

Hilde De Man, verantwoordelijke psychosociale aspecten, IDEWE EDPBW

Psychosociale risico's en invloed op arbeidsongevallen

Koen Faes, attaché-sociaal inspecteur, TWW Limburg/Vlaams-Brabant

Praktische oefening: voorbeeld van een arbeidsongeval

Analyse o.l.v. Koen Faes, attaché-sociaal inspecteur, TWW Limburg/Vlaams-Brabant

5. Studiedagen

5.1. Nieuwe wetgeving

PROGRAMMA

Toelichting over de nieuwe wetswijzigingen wet Welzijn op het Werk

27 maart

Sprekers :

Dominique Hermans, bestuurder-voorzitter Prebes Limburg, diensthoofd dienst preventie en milieu ZOL, projectgroepvoorzitter verzorgingsinstellingen Prebes
Karen Van Den Broeck, preventieadviseur psychosociale aspecten IDEWE EDPBW vzw
Jo De Jonghe, Senior Advisor, AGORIA Federatie van de technologische industrie
Kristof Wellens, Directeur Erkend keuringsorganisme ATECON vzw

Organisatie:
Prebes Limburg in samenwerking met het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg.

Doelgroep:
Preventieadviseurs

Deelnemers: 230

5.2. Interactieve sessie “Signalisatie en Welzijn op het Werk bij groenarbeid”

PROGRAMMA

Wetgeving signaleren van werken en verkeersbelemmeringen
Aanvraag vergunning. Verantwoordelijkheden.

2 juni

André Trouwen, preventieadviseur – verkeersdeskundige

Veiligheid op de werf

Davy Geerinckx, adviseur naub.cnac Constructiv

Organisatie:
Provinciaal Comité Antwerpen en Limburg voor de Bevordering van de Arbeid in samenwerking met de groep Maatwerk (Sociale ondernemers Vlaanderen).

Doelgroep:
Preventieadviseurs en groendiensten van de sociale werkplaatsen

Deelnemers: 40

5.3. Flexdesk: wetgeving en praktijk

Het nieuwe werken, een beladen term. In de 21ste eeuw komt er steeds meer flexibiliteit op de arbeidsplaats zowel in de werkuren als in de werkwijze en in de kantoorinrichting.

Mede door het fileleed gaan steeds meer bedrijven vaste werkplaatsen vervangen door flexdesks. Dit zijn flexibele werkplaatsen die gedeeld worden door meerdere werknemers. Satellietkantoren, homeworking of teleworking worden deel van het alledaagse leven. Grote steden richten huurbare kantoorwerkplekken in, waar men samen werkt en toch niet op het kantoor van de werkgever werkt. Werken “op het klassieke individuele kantoor” is bijna out en wordt vervangen door de moderne landscape kantoren.

Wat brengt dit met zich mee? In deze opleiding nemen wij u mee doorheen de verscheidene voor- en nadelen van flexdesks, de uitdaging van het nieuwe werken. Niet alleen wetgeving schrijft voor hoe een arbeidsplaats eruit moet zien. Ook ergonomen hebben een uitgesproken mening over deze nieuwe werkplekken. Eveneens dient in acht genomen te worden hoe ook flexibele werkplekken steun kunnen bieden aan optimaal fysiek en mentaal welzijn op het werk.

23 november

Organisatie:

De Provinciale comités Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant voor de bevordering van de arbeid

Doelgroep

Opdrachtgevers (bedrijven – openbare besturen – instellingen - ...),
Interieurbouwers
Preventieadviseurs
Hiërarchische lijn

Deelnemers: 105

PROGRAMMA:

Toelichting Koninklijk Besluit ivm inrichting van de arbeidsplaats

Pieter De Munck, Directiehoofd Toezicht Welzijn op Werk, directie Limburg-Vlaams-Brabant

Flexdesk: voor- en nadelen van de flexibele werkvloer

Freddy Willems, Europees Ergonoom, Beterbeeld

Technische voorzieningen: uitdagingen, oplossingen en mogelijkheden in de praktijk.

Bert Moris, Facility Manager en Kris Staes, Risk Manager Nike

5.4. Infosessie “De Flexaminator”

PROGRAMMA

De flexaminator is een educatief spel over het belang van een goede houding en de preventie van musculoskeletale aandoeningen.

In dit spel voor jongeren uit de derde graad van het middelbaar onderwijs gaat de stuntelige held “De Flexaminator” de strijd aan met musculoskeletale aandoeningen (MSA).

Niet alleen werknemers maar ook jongeren worden blootgesteld aan risico's op MSA. Denk bijvoorbeeld aan het langdurig werken aan een laptop of aan een bureau dat niet optimaal is afgesteld, een zware rugzak met schoolboeken, langdurig gebruik van een smartphone ... Hierdoor kunnen ook zij last krijgen van MSA, zoals rug-, nek-, schouder-klachten, peesontstekingen, ... Bovendien hebben zij nog een volledige beroepsloopbaan voor de boeg. Vroegtijdig starten met preventie is daarom belangrijk.

Het spel wil jongeren bewust maken van de risico's die leiden tot musculoskeletale aandoeningen en hun informeren over hoe je deze aandoeningen kan voorkomen: een goede houding, hulpmiddelen en technieken, het optimaal inrichten van de omgeving ...

30 november

Doelgroep:
de infosessie is gericht naar iedere leerkracht van de derde graad secundair onderwijs die zijn leerlingen wil sensibiliseren voor musculoskeletale aandoeningen.

Organisatie:
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, Algemene Directie Humanisering van de Arbeid.

Deelnemers: 18

Film “Wat kunnen we doen om musculoskeletale aandoeningen (MSA) te voorkomen?”

In deze film wordt uitgelegd hoe deze aandoeningen ontstaan en wat we kunnen doen om ze te voorkomen. Deze aandoeningen nemen alsmäär in aantal toe. Ze treffen een grote groep Belgische werknemers: zowel mannen als vrouwen, jongeren als ouderen. Ze komen voor in alle beroepen en sectoren. Hoewel deze aandoeningen niet levensbedreigend zijn, hebben ze een grote impact op het werk en het privéleven. Preventie is daarom belangrijk!

www.preventievanmsa.be

De Flexaminator: een educatief spel

In dit spel voor leerlingen uit de derde graad van het secundair onderwijs gaat de stuntelige held “De Flexaminator” de strijd aan met musculoskeletale aandoeningen (MSA).

Het spel wil jongeren bewustmaken en informeren over de risico's van MSA en wat men kan doen om ze te voorkomen: een goede houding, hulpmiddelen en technieken gebruiken, de omgeving optimaal inrichten, ...

Het spel bestaat uit een handleiding voor de spelcoördinator en een reeks van educatieve opdrachten.

www.werk.belgie.be/deflexaminator

MUSCULOSKELETALE AANDOENINGEN IN HET ONDERWIJS

Hoe detecteren, voorkomen
en een beleid voeren
ter preventie?

Hoe mijn leerlingen
sensibiliseren?

PREVENTIE
VAN MSA!

6. Interprovinciaal congres Welzijn op het Werk

54ste ICWW – Preventie in kleine ondernemingen: succesverhaal of (nog) niet?

Welzijn op het Werk is belangrijk voor iedere werknemer, ook zij die in zogenaamd 'kleine ondernemingen' zijn tewerkgesteld. Vlaanderen, en zeker West-Vlaanderen, telt heelwat KMO's, waardoor de tewerkstelling in deze 'kleine bedrijven' allerm minst te onderschatten is.

Het organiseren van Welzijn op het Werk in deze kleine ondernemingen is evenwel geen evidentie. Recepten die goed werken in de grotere ondernemingen zijn niet op hun maat gesneden. Ze hebben geen preventieadviseur die zich een belangrijk deel van zijn of haar tijd in de materie kan verdiepen. Het syndicaal overleg is er anders, of zelfs helemaal niet georganiseerd. De prioriteiten liggen vaak ook anders en veel tijd om studiedagen bij te wonen of eigen systemen uit te werken is er meestal niet. Daarom zijn ze via de klassieke kanalen waarmee welzijn op het werk wordt gepromoot vaak moeilijk te bereiken.

Wat ze wel hebben zijn risico's. Vaak heel ernstige risico's, niet enkel op arbeidsongevallen, maar ook inzake gezondheid, ergonomie, psychosociaal welzijn, ..., kortom alle risico's waar de 'grotere', comité-plichtige bedrijven mee te maken krijgen.

Daarom ook dat de Europese Unie "een betere uitvoering van de bestaande gezondheids- en veiligheidsvoorschriften, door het versterken van de capaciteit van de kleine en micro-ondernemingen om doeltreffende en efficiënte risicopreventiestrategieën in te voeren" als één van haar belangrijkste uitdagingen voor het strategisch kader 2014-2020 naar voor schuift.

Ook de beleidsnota van de Minister van Werk spreekt over aandacht voor KMO's als één van de werkpunten binnen het nieuw strategisch kader dat ons vanuit Europa wordt aangereikt.

Los hiervan begint ook binnen de 'kleine ondernemingen' het besef te groeien dat een goede zorg voor het welzijn van het personeel best ook wel lonend kan zijn, zelfs vanuit een louter economisch standpunt gezien.

Naast alle knelpunten zijn er uiteraard ook opportuniteiten die leiden tot succesverhalen. Er zijn ook de specifieke problematieken en behoeften die spelen vanuit de verschillende sectoren.

Welke moeilijkheden ondervinden zij? Wat zijn de uitdagingen en op welke manier kan de overheid hierop inspelen? Wat is de rol van de externe diensten? Waar kunnen de sectoren een bijdrage leveren? Hoe kunnen vraag en aanbod maximaal op elkaar worden afgestemd, en wat is de rol hierin van de verschillende actoren, niet in het minst deze van het onderwijs? We nodigen u uit om tijdens dit congres hierover met de sprekers van gedachten te wisselen.

22 mei, Oostende

Organisatie:
de provinciegouverneur,
de gedeputeerden en de
provinciegriffier van West-Vlaanderen,
het Provinciaal Comité van West-
Vlaanderen voor de Bevordering van
de Arbeid, de Algemene Directie
Humanisering van de Arbeid van de
FOD Werkgelegenheid, Arbeid en
Sociaal Overleg, de Provinciale Comités
voor de Bevordering van de Arbeid van
Limburg, Antwerpen, Vlaams-Brabant
en Oost-Vlaanderen, Actiecomité
Brussel en Prebes.

Voorzitter:
Christian Deneve,
ere-directeur-generaal, Algemene
Directie Humanisering van de Arbeid
van de Federale Overheidsdienst
Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal
Overleg en emeritus professor Vrije
Universiteit Brussel.

Doelgroep:
preventieadviseurs, leidinggevenden,
HR-managers,
werknemers en werkgevers,
afgevaardigden uit de sectoren,
de externe preventiediensten
en het onderwijs.

Deelnemers: 75

Opening van het congres

Carl Decaluwé, provinciegouverneur en voorzitter van het Comité West-Vlaanderen voor de Bevordering van de Arbeid

Keynotespeech. Het samengaan van economie en veiligheid: veiligheid brengt geld op, ook in KMO's

Karel Van Eetvelt, gedelegeerd bestuurder UNIZO

Previs: een West-Vlaams succesverhaal

Ronny Lagast, preventiecoördinator Previs

Inleiding door ir. Philippe Durand, arbeidsinspecteur op rust

- Vraagstelling
- De sectoren aan bod

Hoe wordt welzijn specifiek georganiseerd in de sector – ervaringen, rol van de verschillende partijen, opportuniteiten en valkuilen, verschillen tussen grote en kleine bedrijven

Bouwsector – Piet Dekocker, preventieadviseur Adhesia/Mensura

Technologische industrieën – Jo De Jonghe, senior advisor social affairs – welzijn en preventie Agoria

Mengvoedersector – Liesbeth Verheyen, beleidsmedewerkster milieu, duurzaamheid en arbeidsveiligheid Bemefa

Het antwoord van de overheid

Op welke manier probeert de overheid een antwoord te bieden op de behoeften van de KMO's en hun vraag naar ondersteuning.

Danny De Baere, adviseur FOD WASO-HUA

Opleiding en onderwijs zijn belangrijke partners als het gaat over het aanbrengen van het thema “Welzijn op het Werk” bij toekomstige werknemers en werkgevers. Getuigenis van een opleiding-verstrekker.

Hans Vanhauwaert, preventieadviseur VDAB

- Vraagstelling
- Conclusies van de congresvoorzitter

7. Welzijn op het werk in de bouwnijverheid

Bezoekgroep in de bouwnijverheid

Betere arbeidsomstandigheden geven ook een beter rendement

DOEL

In het kader van het Welzijn op het Werk in de bouwnijverheid organiseert en coördineert het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg, in samenspraak met diverse partners, werfbezoeken waarbij wordt nagegaan of de wetgeving inzake veiligheid en gezondheid op de werf wordt gerespecteerd. Zowel langdurige als toevallige bouwplaatsen worden bezocht, ongeacht of de maatschappelijke zetel van het bedrijf al dan niet in Limburg is gevestigd. De bezoeken hebben een informatief, sensibiliserend en preventief karakter.

BEZOEKCAMPAGNE

De bezoekgroep bestaat uit:

- ✓ een afgevaardigde van het Nationaal Actiecomité voor Veiligheid en Hygiëne in het Bouwbedrijf (navb·cnac Constructiv) *de heer Davy Geerinckx, adviseur;*
- ✓ een afgevaardigde van de Dienst Toezicht Welzijn op het Werk (TWW), *de heer Bart Vandevenne, attaché;*
- ✓ een afgevaardigde van het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg (PVL), *mevrouw Greet Caubergs, adjunct-secretaris.*

Door deze multidisciplinaire samenstelling levert de bezoekgroep ook een meerwaarde om het welzijn van de werknemer te bevorderen. Betere arbeidsomstandigheden geven immers ook een beter rendement.

WERKWIJZE

Op de bouwplaatsen wordt er onder meer aandacht gegeven aan:

- ✓ de arbeidsveiligheid: het toepassen van veilige werkmethoden, veiligheid van de ter beschikking gestelde arbeidsmiddelen (hijstoestellen en toebehoren, steigers, zaagtafels, slijptoestellen e.d.), correct gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's);
- ✓ de arbeidsomstandigheden: aanwezigheid van de nodige sociale voorzieningen (toiletten, wasvoorzieningen, eetplaatsen), beleid bij extreme weersomstandigheden (winter/ zomer)
- ✓ de gezondheid van de werknemers: bescherming tegen inademen van (fijn)stof, gebruik van gevaarlijke chemische agentia, bescherming tegen lawaai

- ✓ omgevingsfactoren: interactie met de omgeving (verkeer, stad, in een onderneming, ev. een naburige bouwplaats), aanwezigheid van nutsvoorzieningen (elektriciteit, gas)
- ✓ werforganisatie: planning, werfinrichting, orde en netheid, beheer bouwmaterialen

Verder is er bijzondere aandacht voor gekende risico's eigen aan de bouwsector:

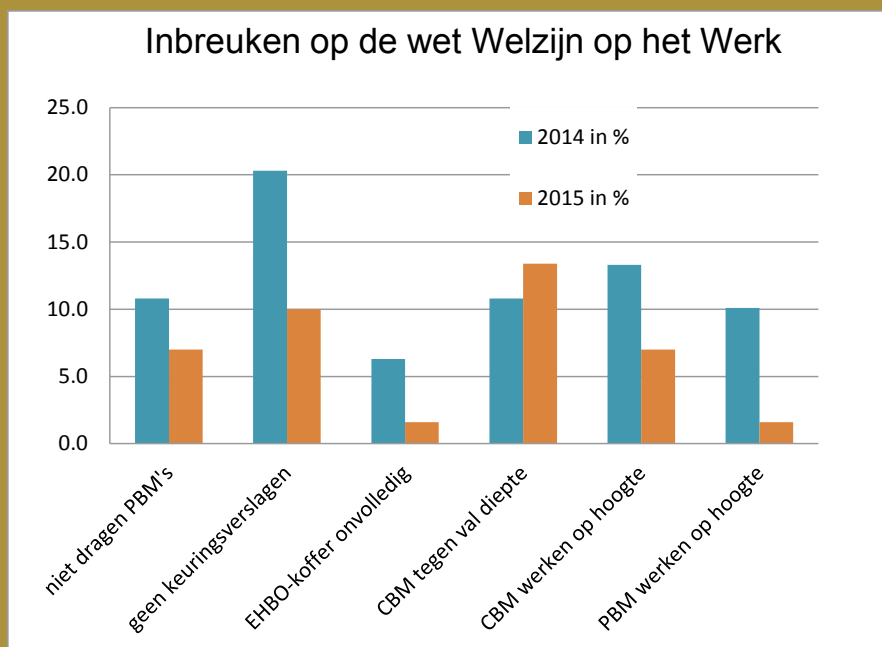
- ✓ werken op hoogte
- ✓ transporteren van zware lasten met hijstoestellen
- ✓ vallen door openingen
- ✓ bedelving

De bezoekgroep oefent tevens een systematische controle uit op de coördinatie van de bouwplaatsen, door een aantal beperkte, maar ter plaatse gemakkelijk te controleren aandachtspunten:

- ✓ is er een coördinator aangesteld?
- ✓ is hij gekend door de aanwezige aannemers?
- ✓ ligt het veiligheids- en gezondheidsplan ter inzage op de bouwplaats?
- ✓ ligt het coördinatiedagboek ter inzage op de bouwplaats?
- ✓ bezoekt de coördinator (op regelmatige wijze) de bouwwerf?
- ✓ liggen de verslagen van deze werfbezoeken ter inzage op de bouwplaats?

VASTSTELLINGEN

De bezoekgroep geeft tijdens het bezoek de nodige adviezen om, ondanks de moeilijkheden waarmee de bouwvakker op de werkvloer te maken krijgt, zowel de collectieve als de individuele veiligheid zo optimaal mogelijk te waarborgen. In 2015 werden 15 werven bezocht in Limburg.

Tijdens deze bezoeken werden 220 werknemers bereikt en werden 33 verslagen opgesteld.

We moeten nog steeds vaststellen dat het ontbreken van voldoende maatregelen tegen valgevaar de voornaamste inbreuk is.

Een verderzettende trend is dat buitenlandse aannemers vaak op zelfstandige basis werken maar de facto worden aangestuurd door de hoofdaannemer en werken onder zijn toezicht. Hierbij stellen we vast dat deze hoofdaannemers niet alle verantwoordelijkheden opnemen die volgens de wet Welzijn op het Werk voortvloeien uit hiernaast vermelde werkvormen.

Betreffende arbeidsmiddelen (stellingen, bekistingsmateriaal, gereedschappen, ...) wordt ook vaak vastgesteld dat de gebruiksinstructies van de leverancier/fabrikant niet of onvoldoende gevolgd worden waardoor onveilige situaties ontstaan.

8. SIGNA*wel*: Welzijn op het Werk bij wegenwerken en werfsignalisatie

SIGNA*wel* is ontstaan uit de werkgroep "Signalisatie en Welzijn op het Werk" van het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg en nam talrijke initiatieven rond het thema "signalisatie en Welzijn op het Werk" nl.

- ✓ een tweejaarlijkse vak- en infobeurs
- ✓ de uitgave van een brochure
- ✓ campagnes: organisatie van bezoekgroepen
- ✓ studiedagen – opleidingen
- ✓ website: www.signawel.be

De activiteiten worden hieronder beschreven.

[www.SIGNA*wel*.be](http://www.SIGNA<i>wel</i>.be)

SIGNA*wel* is, zoals reeds eerder vermeld, ontstaan uit de werkgroep "Signalisatie en Welzijn op het Werk" van het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg. SIGNA*wel* neemt tal van initiatieven rond het thema "signalisatie en Welzijn op het Werk", zoals

- ✓ de organisatie van een tweejaarlijkse beurs
- ✓ de uitgave van een brochure
- ✓ de organisatie van bezoekgroepen
- ✓ de organisatie van studiedagen en opleidingen.

Wat vindt u op deze website?

Informatie over de tweejaarlijkse beurs, indeling van de hal met de namen van de deelnemende standhouders en een link naar hun eigen website, programma van het congresgedeelte, foto's van vorige edities, andere initiatieven en contactgegevens.

**DE VOLGENDE BEURS GAAT DOOR OP
DONDERDAG 24 NOVEMBER 2016.**

Tweejaarlijkse vak- en infobeurs signalisatie en Welzijn op het Werk bij wegen- en aanverwante werken

Het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg organiseert om de twee jaar een vak- en infobeurs in samenwerking met het Agentschap Wegen en Verkeer - Directie Limburg, het navb-cnac Constructiv en de Federale Wegpolitie.

Opzet is: fabrikanten en verdelers van alle mogelijke signalisatiemiddelen bij wegen- en aanverwante werken in contact brengen met geïnteresseerden om zo de kwaliteit en de wettelijkheid van deze signalisatie te garanderen en het Welzijn op het Werk te verbeteren. Een veilige signalisatie bij wegen- en aanverwante werken is immers een absolute must zowel voor de werknemer als de weggebruiker. Bovendien is de beurs een ontmoetingsplaats voor fabrikanten en verdelers van persoonlijke beschermingsmiddelen, verkeerssignalisatie in het algemeen, signaalkledij, straatmeubilair of andere aanverwante materialen.

Mede dankzij een nieuwe insteek met demonstraties stelden we vast dat de beurs van 2014 een succes werd, het bezoekersaantal steeg opnieuw naar meer dan 450.

De volgende beurs is voorzien voor **24 november 2016**.

Bezoekgroep signalisatie

Doordachte werfsignalisatie: meer veiligheid voor werknemer en weggebruiker!

DOEL

In het kader van het Welzijn op het Werk en werfsignalisatie bij wegenwerken en aanverwanten organiseert en coördineert het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg in samenwerking met diverse partners, bezoeken aan wegen- en aanverwante werken in de provincie Limburg. De bedoeling van deze werfbezoeken is nagaan of de geplaatste werfsignalisatie beantwoordt aan de geldende wettelijke en reglementaire bepalingen en wordt de wetgeving inzake Welzijn op het Werk op de werf gerespecteerd.

Zowel langdurige als kortstondige wegenwerken worden bezocht, ongeacht of de maatschappelijke zetel van het bedrijf al dan niet in Limburg is gevestigd.

Wij hebben de intentie om zowel de aannemers als de verantwoordelijke instanties, die een rol spelen in het verstrekken van de toelatingen of in het toezien op het goede verloop van de werken, te adviseren en te sensibiliseren met betrekking tot het signaleren van werken en verkeersbelemmeringen en het Welzijn op het Werk bij de werknemers te bevorderen.

Investeren in veiligheid verhoogt op termijn het rendement. Ieder onveilig gedrag kost immers mensenlevens. Elke gewonde, elk slachtoffer kost geld en tijd, erger nog is het menselijk leed dat achter deze drama's schuilt, zowel voor de betrokkene als voor zijn omgeving.

Samen werken aan een betere signalisatie en een hoger veiligheidsbewustzijn is meer dan noodzakelijk.

BEZOEK GROEP

De bezoekgroep bestaat uit:

- ✓ een afgevaardigde van de Federale Politie, Wegpolitie Limburg,
de heer Stefan Tuerlinckx, commissaris Federale Politie, diensthoofd Wegpolitie Limburg
- ✓ een afgevaardigde van het Agentschap Wegen en Verkeer – Wegen en Verkeer Limburg (AWV-Limburg),
de heer Bart Debaye, hoofddeskundige
- ✓ een afgevaardigde van het Nationaal Actiecomité voor Veiligheid en Hygiëne in het Bouwbedrijf – Constructiv (navb-cnac Constructiv),
de heer Davy Geerinckx, adviseur
- ✓ een afgevaardigde van het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg,
mevrouw Liliane Dolezal, secretaris

Meermaals deed de bezoekgroep een beroep op de jarenlange praktijkervaring van de heer André Trouwen, preventieadviseur en lid van het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg.

Door deze multidisciplinaire samenstelling betekent de bezoekgroep een meerwaarde om het Welzijn op het Werk van de werknemer en de veiligheid van de burger te bevorderen. Betere arbeidsomstandigheden en een veilige infrastructuur verhogen immers het rendement van éénieder.

WERKWIJZE

In principe brengt de bezoekgroep éénmaal per maand een bezoek aan werven op of naast de openbare wegen van de provincie Limburg. Bij elk bezoek proberen wij ons een duidelijk beeld te vormen van de signalisatie die op de werf is aangebracht. We doen dit enerzijds door een aantal gerichte vragen te stellen over de signalisatietoelating en het -plan, anderzijds door te verifiëren op terrein of de geplaatste signalisatie in overeenstemming is met de vigerende wetgeving, het signalisatieplan. Van ieder werkbezoek wordt achteraf een gedetailleerd verslag opgemaakt dat onder meer aan de opdrachtgever en aan de uitvoerder van de werken wordt verzonden.

Meermaals werd een bezoek gebracht aan de lokale politie om de plaatselijke toestand te bespreken.

AANDACHTSPUNTEN BIJ HET BEZOEK

- ✓ Verifiëren op het terrein of de geplaatste signalisatie in overeenstemming is met de vigerende wetgeving, het signalisatieplan en plaatselijke toestand.
- ✓ Nagaan of er een coördinator- verwezenlijking aangesteld werd, indien noodzakelijk. Is deze gekend en vindt er op regelmatige basis een bezoek plaats, zijn de verslagen ter inzage.
- ✓ Nazicht of de vergunning i.v.m. signalisatie door de gemeente werd afgeleverd.
- ✓ De opmerkingen en adviezen worden ter plaatse besproken met de betrokkenen op de werf.
- ✓ Opstellen van een verslag (na het bezoek), met foto's, dat wordt overgemaakt aan de opdrachtgever en aan de uitvoerder van de werken en andere betrokken partijen zoals de coördinator-verwezenlijking. Vanzelfsprekend worden ook de plaatselijke autoriteiten op de hoogte gesteld.

De bezoekgroep besteedt ook de nodige aandacht aan het aspect Welzijn op het Werk o.m.

- ✓ Zijn de werkmethoden aangepast en worden ze op een veilige manier uitgevoerd?
- ✓ Zijn er voldoende en juiste persoonlijke beschermingsmiddelen voorhanden en worden deze ook gebruikt?
- ✓ Is de signaalkledij in orde en wordt ze gedragen?
- ✓ Zijn de arbeidsmiddelen technisch in orde en gekeurd?
- ✓ Kan men werken in de meest optimale arbeidsomstandigheden: aanwezigheid van de nodige sociale voorzieningen (zoals toiletten, wasvoorzieningen, eetplaatsen), beleid bij extreme weersomstandigheden (winter/zomer)?
- ✓ De gezondheid van de werknemers: bescherming tegen inademen van (fijn) stof, bescherming tegen lawaai, inademing van schadelijke gassen
- ✓ Omgevingsfactoren: interactie met de omgeving (verkeer, stad, ...).

De concrete bezoeken op het terrein worden daarenboven ondersteund door conceptwerking binnenskamers. Het ontwikkelen en up-to-date houden van de brochure "Signaleren van werken en verkeersbelemmeringen" (waarvan tot op heden al meer dan 1800 exemplaren verspreid zijn in heel Vlaanderen) enerzijds, alsook het organiseren van studiedagen en beurzen over dit onderwerp voor de uitvoerende en de toezichthoudende partijen anderzijds, vormen samen met de campagne wegenwerken een drieluik waarbij de praktijk aan de theorie getoetst wordt.

BIJZONDERE AANDACHTSPUNTEN TIJDENS DE BEZOEKEN

- ✓ bijzondere aandacht voor de veiligheid van de zwakke weggebruikers (voetgangers en fietsers)
- ✓ was er steeds een voldoende of correcte doorgang voorzien. (Ook de bewoners moeten hun eigendommen op een aangepaste manier altijd kunnen betreden)
- ✓ werd er voldoende aandacht besteed aan de verhoging van de veiligheid van de werknemer. Hij moet altijd onze wegen kunnen herstellen, aanpassen of nieuwe wegen aanleggen in de meest veilige omstandigheden.
- ✓ in het kader van het project "minder hinder bij wegenwerken" stellen wij voor, indien mogelijk, de werfsignalisatie na het beëindigen van de dagtaak af te dekken.

VASTSTELLINGEN EN CIJFERGEGEVENS

28 werven werden bezocht. Bij 7 werfbezoeken was er geen activiteit op het ogenblik van bezoek. Toch werd nagegaan of de geplaatste werfsignalisatie opportuun was.

De bezoekgroep bereikte hierbij zo'n 121 werknemers.

In 2015 troffen we slechts 3 werven aan waarbij 10 of meer werknemers aanwezig waren tijdens ons bezoek.

Ons werkterrein strekte zich uit over 15 Limburgse gemeenten.

Conclusie: het gemiddeld aantal werknemers per werf (4,32%) is iets lager dan vorig jaar. Bij 25% van de bezochte werven was er geen activiteit. Steeds meer werven worden met minder personeel uitgevoerd.

VASTSTELLINGEN IN 2015 %

Signalisatie in orde op het ogenblik van ons bezoek	0%
Signalisatieplan en vergunning aanwezig op de werf	42,84%
Geen signalisatievergunning gevraagd en geen signalisatieplan aangevraagd	10,71%
Geen gegevens beschikbaar inzake vergunning of signalisatieplan	46,41%
De geplaatste signalisatie was niet conform de wetgeving ...	89,25%
Ontbreken bord "verantwoordelijke signalisatie"	32,13%
Rudimentaire plannen	7,14%
Signalisatieplan niet in overeenstemming met plaatselijke situatie	35,70%
Gevaar voor de zwakke weggebruiker	67,83%
Vergunning niet in orde (foute of geen vermelding van categorie/ foutief document)	17,85%
Niet afdekken van vaste verkeerstekens	21,42%
Versleten materiaal	28,56%

= 100%

Nog al te vaak zijn het "Signalisatieplan en de signalisatievergunning" niet aanwezig in de werfkeet.

De percenten die niet in kleur vermeld staan kan je niet optellen, daar er verschillende inbreuken op een verslag kunnen genoteerd worden.

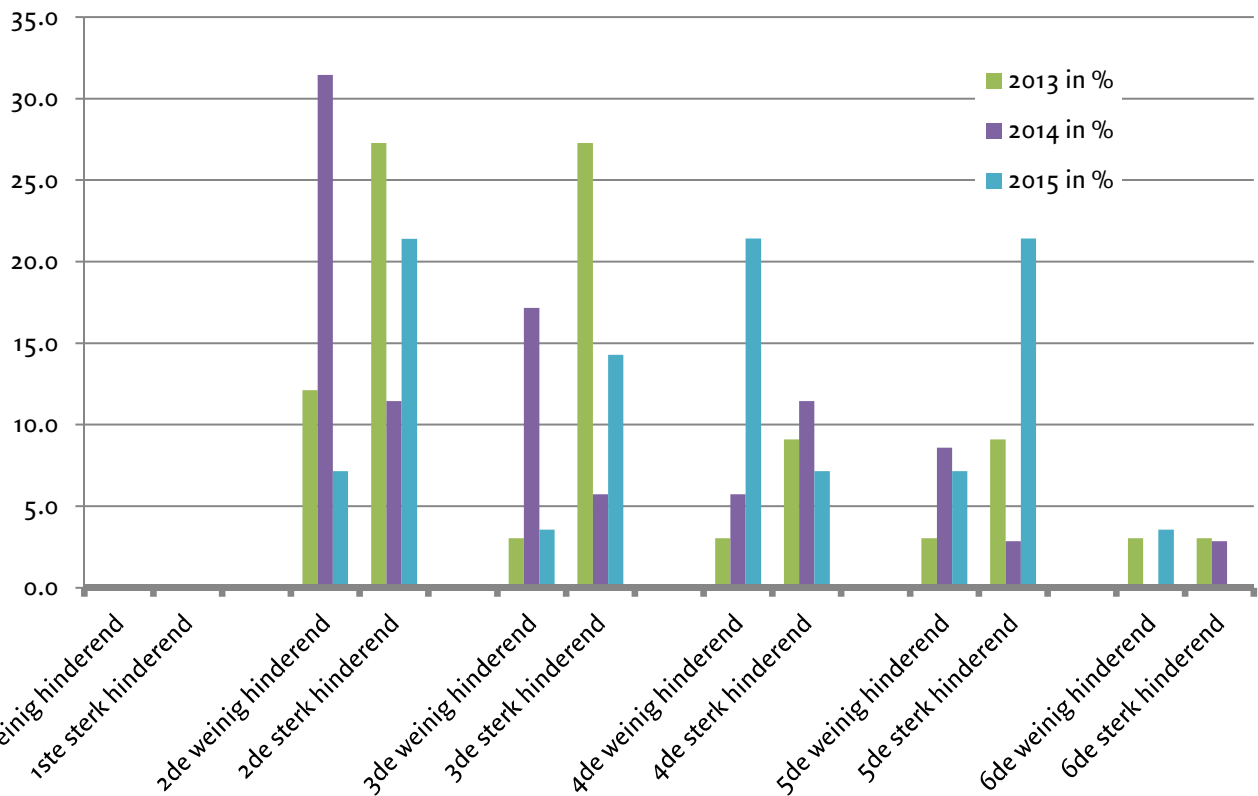
Zoals reeds vorig jaar aangekondigd werd de nodige aandacht gevestigd op de getroffen voorzieningen voor de zwakke weggebruikers (voetgangers en fietsers). We konden vaststellen dat op 30 % werven de voorzieningen voor de zwakke weggebruikers voldoende aandacht kregen.

Toch mogen we uit deze statistiek niet concluderen dat het slechter gaat met de voorzieningen, er werd vooral meer aandacht besteed aan degelijke en veilige doorgangen voor voetgangers en fietsers.

We kunnen wel uit deze cijfergegevens concluderen dat informeren en sensibiliseren noodzakelijk blijft.

We merken op dat op de grotere werven vaak weinig werknemers aanwezig waren.

Categorieën van de bezochte werken

Legende bij grafiek

1° categorie: op autosnelwegen en wegen met $V > 90$ km/h

2° categorie: wegen met $90 \leq V < 50$ km/h

3° categorie: wegen met V max. 50 km/h

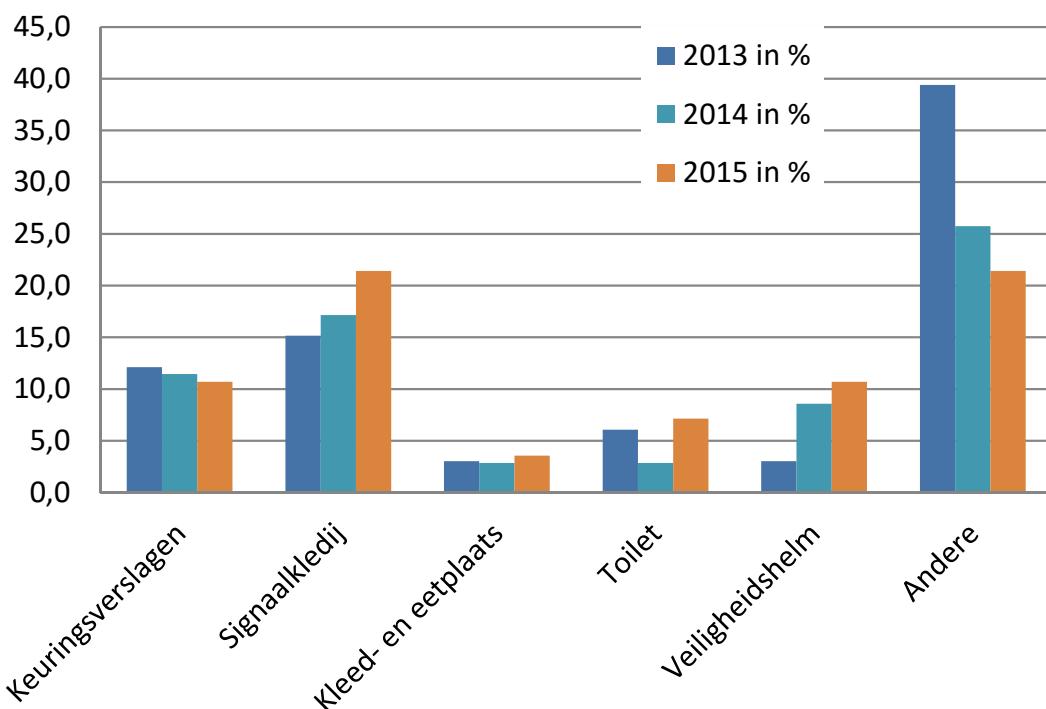
4° categorie: buiten de rijbaan maar met gevaar voor de zwakke weggebruikers

5° categorie: uitgevoerd tussen het aanbreken van de dag en het vallen van de nacht

6° categorie: mobiele werken: lage verplaatsingssnelheid en veelvuldig stilstaan

V= snelheid

Inbreuken op de wet Welzijn op het Werk

Bij 25 % van de bezochte werven troffen we geen activiteit aan tijdens ons bezoek. Dit betekent dan ook dat we bij deze werven geen inbreuken in verband met de wetgeving Welzijn op het Werk konden vaststellen.

ALGEMENE CONCLUSIE

Indien verschillende aannemers gelijktijdig of aaneensluitend aan het werk zijn, is een overleg meer dan aangewezen. Indien er verschillende werven in uitvoering zijn in éénzelfde gemeente kunnen deze beter gecoördineerd worden, zodat de weggebruiker niet van de ene wegomlegging in de andere terecht komt. De aanstelling van een coördinator kan hierbij een belangrijke rol spelen.

We stellen vast dat sensibilisatie en motivering nog steeds vereist zijn. Sommige aannemers nemen het niet zo nauw met de algemene veiligheidsregels, vooral wat betreft het onderhoud van zowel de materialen als de arbeidskledij en de persoonlijke beschermingsmiddelen, zoals het reinigen van de signaalkledij. De retroreflectie was in sommige omstandigheden bijna niet meer vast te stellen.

Tijdens deze laagconjunctuur konden we ook vaststellen dat er krenterig omgegaan werd met het continueren van de wegomlegging en de toestand van de materialen. Deze beantwoorden vaak niet meer aan de correcte voorschriften.

Door het openstellen van Europese grenzen treffen we ook vaker anderstalige werknemers op de werven aan, die heel vaak alleen hun eigen moedertaal kennen, waardoor het communiceren in verband met de vastgestelde inbreuken zeer moeilijk was.

Wij kunnen vaststellen dat er zowel nood is aan opleiding als aan informatie in verband met het thema werfsignalisatie. Opdrachtgevers stellen niet altijd een volledige of correcte vergunning op en de aannemers weten niet welke werfsignalisatie zij dienen te plaatsen. Het plan is vaak onvolledig en stemt niet overeen met de werkelijkheid.

Veiligheid is een noodzaak, waar voortdurend aan gewerkt dient te worden. Meer dan ooit is het nodig om deze gecoördineerde sensibilisatieactie voort te zetten. Anderzijds mogen we ons niet té negatief uitlaten. Tijdens onze campagnes hebben we ook min of meer georganiseerde werven aangetroffen.

Net zoals vorig jaar werden ook bouwprojecten, zoals woningbouw of appartementsbouw, bezocht wanneer er werfsignalisatie geplaatst werd op het openbaar domein of wanneer de doorgang voor de voetgangers versperd werd.

Diverse aannemers stuurden ons, na ontvangst van het verslag van ons bezoek, hun aangepaste plannen of contacteerden ons telefonisch om ons advies te bespreken. Zo'n 36% van de aannemers en/of opdrachtgevers reageerden op onze verslagen. Een andere opmerkelijke vaststelling is dat de vergunningsverstrekkers vaak de categorie van de betreffende werken niet vermelden in hun signalisatievergunning voor de aannemers. Dit is een tendens die we de voorbije jaren ook reeds vaststelden.

Vaak vroegen zowel aannemers als vergunningverleners uit gans Vlaanderen advies aan het secretariaat van het Provinciaal Veiligheidscomité.

Uit de reeds eerder vermelde opmerkingen kunnen we nog steeds vaststellen dat onze veiligheidsacties nog steeds noodzakelijk zijn. Dus we moeten blijven voortdoen, want stilstaan is achteruitgaan.

SAMENWERKEN VOOR MEER VEILIGHEID MOET DE BOODSCHAP BLIJVEN!

9. Tentoonstellingsstand

De lener van de tentoonstellingsstand kan een keuze maken uit drie onderwerpen:

- ✓ welzijn op het werk
- ✓ signalisatie
- ✓ veiligheid in de privésfeer

Welzijn op het werk

Veiligheidstips worden aanschouwelijk voorgesteld voor een aantal beroepscategorieën uit de detailhandel. Bedoeling is: sensibilisatie en educatie naar het toepassen van de diverse veiligheidsmaatregelen die worden opgelegd door de wetgeving Welzijn op het Werk en het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming per beroepscategorie worden veiligheidstips verstrekt.

Enkele voorbeelden: veiligheidstips voor slaggers, lassers, bouwvakkers, ... betreffende de persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's)

Signalisatie

Een aantal typeschetsen van de verschillende categorieën van werfsignalisatie wordt voorgesteld o.a. categorie 4 "werken naast en op fietspaden, of trottoir".

Veiligheidstips in de privésfeer

Veiligheidstips, zo weggeplukt uit het leven van elke dag, worden aanschouwelijk voorgesteld. Hiermee wordt voornamelijk het brede publiek beoogd. Enkele voorbeelden: veilig gebruik van ladders, veilig omgaan met elektrische installaties, veiligheid in de badkamer, veilig strijkijzer, enz...

De tentoonstellingsstand wordt geleend door vnl. technische scholen ter gelegenheid van opendeurdagen, tentoonstellingen en beurzen.

10. Brochures

1. Nationaal Opleidingscentrum

Van elk seminarie dat het Nationaal Opleidingscentrum organiseerde werd een CD-rom uitgegeven. Het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg verzorgde de coördinatie, eindredactie en verspreiding van de CD-roms.

2. Signaleren van werken en verkeersbelemmeringen

Het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg, in nauwe samenwerking met het Agentschap Wegen en Verkeer van de Vlaamse overheid, geeft reeds talrijke jaren en losbladig aanvulwerk uit nl.: "Signaleren van werken en verkeersbelemmeringen".

Een greep uit de inhoud:

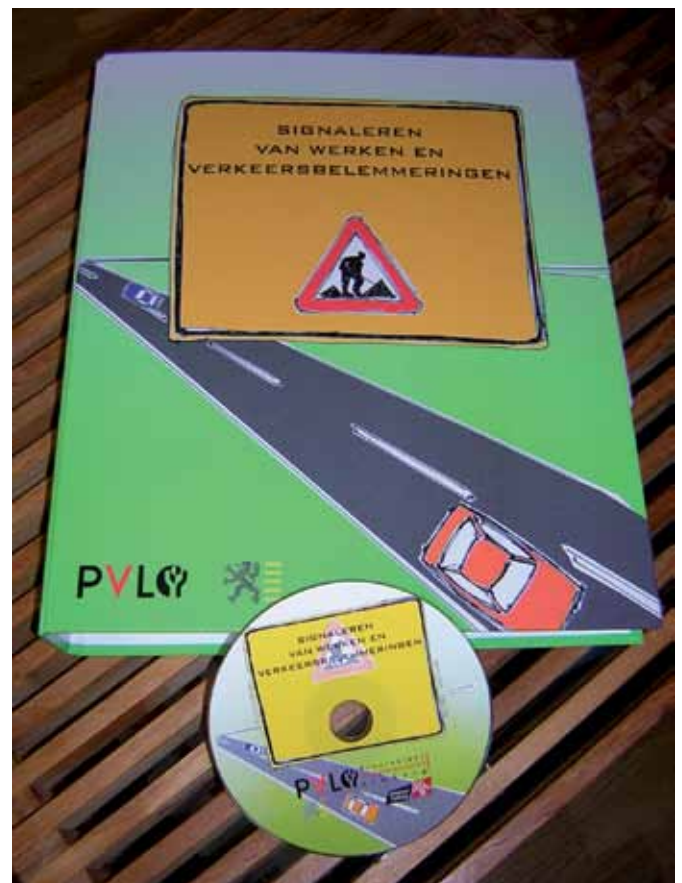
- ✓ vorm en afmetingen van de te gebruiken borden;
- ✓ wetgeving (MB van 07.05.1999) en bepalingen van het Standaardbestek 250 voor de wegebouw gecoördineerd per categorie van werken aangevuld met een aantal praktische schetsen;
- ✓ tips voor minder hinder bij wegenwerken;
- ✓ signaalkledij;
- ✓ verantwoordelijkheden en aansprakelijkheid;
- ✓ ...

Dit losbladig naslagwerk bevat alle gegevens betreffende deze materie en is zowel bruikbaar in de ontwerp- als uitvoeringsfase.

Er vinden, in het kader van wijzigende regelgeving, op regelmatige basis aanvullingen plaats (een digitale versie is eveneens beschikbaar).

Ca. 1800 exemplaren zijn momenteel in omloop. Inmiddels heeft de brochure haar waarde bewezen als onmisbaar werkinstrument voor:

- ✓ Gemeentebesturen
- ✓ Vlaamse Gemeenschap, afdeling Wegen en Verkeer
- ✓ Lokale politiezones
- ✓ Federale politie
- ✓ Aannemers wegebouw
- ✓ Aannemers groenonderhoud
- ✓ Opleidingsinstituten (opleiding coördinator wegebouw)

3. Bouwkundige richtlijnen bij het ontwerpen van een brandveilig gebouw

In 1984 ontwikkelde het Provinciaal Veiligheidscomité Limburg in samenwerking met het toenmalige Provinciaal Hoger Architectuurinstituut, de Technische Arbeidsinspectie, de brandweerdiensten en de Nationale Vereniging voor Beveiliging tegen Brand een losbladig lexicon "Brandveilig gebouw".

Het opzet was (is) "een vertaling te brengen van de wetgeving naar de taal van de architect". Men stelde immers vast dat de geldende voorschriften en reglementeringen in verband met brandveiligheid weinig toegankelijk en vaak moeilijk met elkaar in overeenstemming te brengen waren. Dit komt omdat verschillende instanties specifieke standpunten innemen voor hun eigen toepassingsgebied en dus eigen reglementeringen kunnen opleggen voor éénzelfde ontwerpelement. Deze eisen hebben uiteraard invloed op het ontwerp van een gebouw en verzwaren de taak van de architect en zijn adviseurs. Voor hen – en voor allen die ontwerpen moeten voorbereiden, realiseren en beoordelen – is dit lexicon bedoeld, dat in de vorm van een actueel, goed hanteerbaar en overzichtelijk document, ertoe kan bijdragen om het ontwerpproces te verlichten.

Na enkele jaren van "windstilte" zal uitgeverij "Die Keure", samen met een aantal relevante actoren, het lexicon nieuw leven in blazen, actualiseren en up-to-date houden. Het blijft de bedoeling om "een vertaling

van de wetgeving naar de taal van de architect" te realiseren. In die zin wenst men, naast alles wat reeds aangeboden wordt, blijvend een "product" aan te bieden specifiek voor de doelgroep "architecten" (inclusief architectenbureaus, studie bureaus ...) en de brandweerdiensten. "Brandveilig gebouw" zal voortaan "Bouwkundige richtlijnen bij het ontwerpen van een brandveilig gebouw" heten.

De opties voor de toekomst zijn om, gespreid in de tijd, via regelmatige aanvullingen de diverse onderdelen van dit lexicon te actualiseren en te vervolledigen. Aan de hand van de chronologie van een basisontwerp zullen de bestaande teksten geactualiseerd worden volgens onderstaand schema:

- ✓ De omgeving van het gebouw: de inplanting en de bereikbaarheid van de gebouwen;
- ✓ Compartimentering en evacuatie;
- ✓ Verticale circulatie, trappenhuis en liften;
- ✓ Technische ruimten, stookplaatsen, speciale lokalen, ventilatiekanalen en kokers;
- ✓ Constructie en bouwelementen

Daarna worden ook nog de gespecialiseerde rubrieken zoals rusthuizen, ziekenhuizen, scholen enz... onder de loep genomen. Een nieuwe redactieraad werd samengesteld:

- ✓ Emmanuel Annerel, projectingenieur R&D, PROMAT, gastprofessor vakgroep Bouwkundige Constructies UGent
- ✓ Greet Caubergs, adjunct-secretaris Provinciaal Veiligheidscomité Limburg
- ✓ Alice Claes, architect Beringen
- ✓ Katrien De Vos, architect, docent Brandweerschool Oost-Vlaanderen
- ✓ Voorzitter Oost-Vlaamse Brandweerbond – preventie-officier Kruishoutem
- ✓ Liliane Dolezal, secretaris Provinciaal Veiligheidscomité Limburg
- ✓ Stefan Leuckx, ingenieur dienst Toezicht Welzijn op het Werk FOD WASO
- ✓ Pieter Poppe, Pgd Fire Safety Engineering: technisch raadgever Passieve brandbeveiliging ISIG
- ✓ Dries Posen, Architect-lector faculteit architectuur UHasselt
- ✓ Pieter Top, Expert-consultant inzake brand, ontploffing en CO-intoxicatie
- ✓ Danny Windmolders, Architect-voorzitter NAV - docent faculteit architectuur UHasselt

11. Overzicht van de activiteiten 2015

Overzicht activiteiten Provinciaal Comité Limburg voor de Bevordering van de Arbeid/
Provinciaal Veiligheidscomité Limburg/Nationaal Opleidingscentrum

Datum	Locatie	Vorm	Thema	Organisatie	Doelgroep	Deelnemers
27 maart	Provinciehuis Hasselt	Studienamiddag	Toelichting over de nieuwe wetwijzigingen wet Welzijn op het Werk	Prebes Limburg i.s.m. Provinciaal Veiligheidscomité Limburg	Preventieadviseurs	230
27, 28 en 29 april	Eurotel Lanaken	Seminarie	Arbeidsongevallen tijdens verplaatsingen op de openbare weg	NOC	Preventieadviseurs, fleetmanagers, beheerders logistiek, vertegenwoordigers van leasing-maatschappijen en andere bedrijven en instellingen die met deze problematiek te maken hebben	13
22 mei	Oostende	54 ^{ste} Interprovinciaal Congres Welzijn op het Werk	Preventie in kleine ondernemingen succesverhaal of (nog) niet?	Provinciaal comité van West-Vlaanderen voor de Bevordering van de arbeid, de Directie Humanisering van de FOD WASO, Provinciale comité's vr. bev. Arbeid van Limburg, Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen, Actiecomité Brussel en Prebes	Preventieadviseurs, leidinggevenden, HR-managers, werknemers en werkgevers, afgevaardigden uit de sectoren, de externe preventiediensten en het onderwijs	75
2 juni	Provinciaal Vormingscentrum Malle	Studievoormiddag Interactieve sessie	Signalisatie en welzijn op het werk bij groenarbeid	Provinciale comité's Antwerpen en Limburg voor de Bevordering van de Arbeid i.s.m. groep Maatwerk (sociale ondernemers vlaanderen)	Groendiensten en preventieadviseurs van sociale werkplaatsen	40
14 en 15 september	Eurotel Lanaken	Seminarie	Preventief alcohol- en drugbeleid op het werk! Wat brengt het op?	NOC	Preventieadviseurs, arbeidsgeneesheren, psychologen, vertrouwenspersonen, HR-managers, logistiek en anderen die met deze problematiek te maken hebben	21

Datum	Locatie	Vorm	Thema	Organisatie	Doelgroep	Deelnemers
23 november	Provinciedomein Halve maan Diest	Studienamiddag	Flexdesk: wetgeving en praktijk	Provinciale Comité's Antwerpen, Limburg, Oost-vlaanderen en Vlaams-Brabant	Opdrachtgevers (bedrijven – openbare besturen – instellingen - ...), Interieurbouwers Preventieadviseurs Hiërarchische lijn	105
30 november	Provinciehuis Hasselt	Infosessie	De Flexaminator	FOD WASO, Algemene Directie Humanisering van de Arbeid i.s.m. Veiligheidscomité Limburg	Leerkrachten van de derde graad secundair onderwijs die zijn leerlingen wil sensibiliseren voor musculoskeletale aandoeningen	18
7, 8 en 9 december	Eurotel Lanaken	Seminarie	Van risicoanalyse tot psychosociaal welzijnsbeleid: tools en implementatie	NOC	Preventieadviseurs alle disciplines, HR-managers, vertrouwenspersonen, sociale partners, inspectiediensten, externe diensten	24
Gedurende het hele jaar	Provincie Limburg	Campagne "Welzijn in de bouwsector"		PVL/PCLBA	Alle bouw-ondernemingen	
	Provincie Limburg	Campagne "Welzijn op het Werk bij wegenwerken en werfsignalisatie"		PVL/PCLBA	Alle wegenbouw-ondernemingen	
		Uitgave "Signaleren van werken en verkeers-belemmeringen"		PVL/PCLBA		
		Uitgave "Praktische richtlijnen bij het ontwerpen van een brandveilig gebouw"		Die Keure m.m.v. PVL/PCLBA		

Afkortingen

CPBW: Comité Preventie en Bescherming op het Werk

EDPBW: Externe Dienst Preventie en Bescherming op het Werk

FOD WASO-HUA: Federale Overheidsdienst - Werkgelegenheid Arbeid en Sociaal

Overleg, afdeling Humanisering van de Arbeid.

NOC: Nationaal Opleidingscentrum

PCABA: Provinciaal Comité Antwerpen voor de Bevordering van de Arbeid

PCLBA: Provinciaal Comité Limburg voor de Bevordering van de Arbeid

PVL: Provinciaal Veiligheidscomité Limburg

Een uitgave van de deputatie van de
provincieraad van Limburg

Herman Reynders, gouverneur-
voorzitter

Frank Smeets, Ludwig Vandenhove,
Igor Philtjens, Erik Gerits, Jean-Paul
Peuskens, Inge Moors, gedeputeerden
en Renata Camps, provinciegriffier

Samenstelling en eindredactie

Provinciaal Veiligheidscomité Limburg/
Provinciaal Comité Limburg voor de
Bevordering van de Arbeid

Michel Carlier, arrondissement-
commissaris

Greet Caubergs, adjunct-secretaris

Cecile Claes, assistent

Filip Dewil, diensthoofd wnd.

Liliane Dolezal, secretaris

Vormgeving

Creative Business Communications,
Hasselt

Verantwoordelijke uitgever

Renata Camps, provinciegriffier
Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt

foto copyrights

front - © Aleksander Kosev | Dreamstime.com - Helmets

p. 8 - © De Mulder | illustratie - arbeidsongeval

p. 8 - © Sergooris | foto - arbeidsongeval

p. 9 - © De Lombaerde | foto - arbeidsongeval

p. 10 - © Rauws | illustratie - alcohol op het werk

p. 11 - © Claes | illustratie - alcohol op het werk

p. 12 & 13 - © van Eldik | illustratie - risicoanalyse

p. 14 - © | Wordpress.com - fietsbult

p. 17 - © Vladkol | Dreamstime.com - Microphone in conference room

back - © Bjorn Hotting | Dreamstime.com - Safety helmets

en uit eigen bestanden